
Quickscan stationsgebied Utrecht

**Onderzoek naar de natuurwaarden in en rondom het stationsgebied
te Utrecht**

10 maart 2008

Verantwoording

Titel	Quickscan stationsgebied Utrecht
Opdrachtgever	Gemeente Utrecht
Projectleider	drs. Frank Aarts
Auteur(s)	drs. Jeroen Reimerink
Projectnummer	4579406
Aantal pagina's	28 (exclusief bijlagen)
Datum	10 maart 2008
Handtekening	

Colofon

Tauw bv
afdeling Water
Australiëlaan 5
Postbus 3015
3502 GA Utrecht
Telefoon (030) 282 48 24
Fax (030) 288 94 84

Dit document is eigendom van de opdrachtgever en mag door hem worden gebruikt voor het doel waarvoor het is vervaardigd met inachtneming van de rechten die voortvloeien uit de wetgeving op het gebied van het intellectuele eigendom. De auteursrechten van dit document blijven berusten bij Tauw. Kwaliteit en verbetering van product en proces hebben bij Tauw hoge prioriteit. Tauw hanteert daartoe een managementsysteem dat is gecertificeerd dan wel geaccrediteerd volgens:

- NEN-EN-ISO 9001.

Inhoud

Verantwoording en colofon	3
1 Inleiding.....	9
1.1 Aanleiding.....	9
1.2 Methode	9
1.3 Leeswijzer	10
2 Onderzoekslocatie	11
2.1 Beschrijving plangebied	11
2.2 Werkzaamheden	12
3 Beschermde natuurwaarden in het plangebied.....	14
3.1 Algemeen	14
3.2 Vaatplanten	14
3.3 Vogels	15
3.4 Zoogdieren	16
3.5 Vissen.....	17
3.6 Amfibieën en reptielen.....	17
3.7 Overige soorten	18
3.8 Samenvatting	18
4 Effectbeschrijving	19
4.1 Samenvatting werkzaamheden	19
4.2 Toetsingscriteria en effecten	19
4.2.1 Toetsingscriteria	19
4.2.2 Effecten	19
4.3 Toetsing.....	20
4.3.1 Vogels	20
4.3.2 Zoogdieren	20
4.3.3 Vaatplanten	20
4.3.4 Overige soorten en de zorgplicht	21
5 Conclusie en aanbevelingen	22
5.1 Conclusies.....	22
5.2 Aanbevelingen.....	22

6	Geraadpleegde bronnen	24
6.1	Literatuur	24
6.2	Internetbronnen	25

Bijlage(n)

1 Wettelijk kader

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Tauw heeft in opdracht van Gemeente Utrecht een quickscan uitgevoerd in het stationsgebied te Utrecht. Dit onderzoek is uitgevoerd ten behoeve van de realisatie van verschillende grootschalige ruimtelijke ontwikkelingen in dit gebied de komende jaren. Een nieuwe ecologische quickscan van het stationsgebied is noodzakelijk omdat de gegevens en conclusies van de reeds uitgevoerde quickscan (Bureau Waardenburg, 2002) inmiddels verouderd zijn. Tauw heeft een nieuwe quickscan uitgevoerd.

Bij een toekomstige ruimtelijke ingreep geldt volgens artikel 9 uit het Besluit op de Ruimtelijke Ordening een onderzoeksplicht. Deze onderzoeksplicht geeft aan dat voor een toekomstige ruimtelijke ontwikkeling onderzoek verricht moet worden naar de bestaande toestand van het gebied en naar de mogelijke en wenselijke ontwikkelingen in het gebied. Hieronder valt ook een onderzoek in het kader van de Flora- en faunawet. De omschrijving van het wettelijke kader is terug te vinden in bijlage 1.

Het plangebied is niet gelegen aan of maakt geen deel uit van een Vogelrichtlijngebied, Habitatrichtlijngebied of een ander gebied wat valt onder de Natuurbeschermingswet 1998. Het plangebied maakt geen onderdeel uit van de Provinciale Ecologische Hoofd Structuur (PEHS) en er is hier dus geen sprake van aanvullende gebiedsbescherming (bron: www.provincie-utrecht.nl).

1.2 Methode

De actuele natuurwaarden van het plangebied zijn bepaald aan de hand van literatuuronderzoek in combinatie met een veldbezoek. In het literatuuronderzoek worden verspreidingsatlassen en internetbronnen geraadpleegd. Het veldbezoek is gericht op het verkrijgen van een goede indruk van de in het plangebied verwachte flora en fauna en te controleren of de verwachte soorten ook daadwerkelijk in het plangebied voor kunnen komen.

Met de verkregen informatie kan een goede inschatting worden gemaakt van de actuele en toekomstige betekenis van het gebied voor de beschermde natuurwaarden. Vervolgens wordt een inschatting gemaakt van de te verwachten effecten ten gevolge van de voorgenomen werkzaamheden op de aanwezige flora en fauna in het plangebied. Ook geven de resultaten uitsluitsel of en in welke mate aanvullend onderzoek noodzakelijk wordt geacht en of een ontheffing dient te worden aangevraagd.

1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt een overzicht van het plangebied gegeven. Hoofdstuk 3 beschrijft de huidige beschermde natuurwaarden van het plangebied op basis van de resultaten uit het literatuuronderzoek en veldbezoek. In hoofdstuk 4 worden de mogelijke effecten beschreven van de voorgenomen werkzaamheden. Ten slotte worden conclusies en aanbevelingen in hoofdstuk 5 gegeven.

Figuur 1.1 Huidige situatie Catharijnebaan, ter hoogte van het Moreelse park.

2 Onderzoekslocatie

2.1 Beschrijving plangebied

Het plangebied bevindt zich in het hart van Utrecht in sterk verstedelijkt gebied. Publiek transport en detailhandel zijn de voornaamste functies in dit gebied. Het plangebied zoals weergegeven in figuur 2.1 wordt aan de oostzijde begrensd door de Catharijne Baan en muziekpaleis Vredenburg. Aan de westzijde wordt het gebied begrensd door de Fentener van Vlissingenkade en het Merwedekanaal. Zowel de noord- als de zuidgrens loopt in hoeken om de bestaande bebouwing heen, daarbij zijn aan de noordzijde enkele grotere verkeerspleinen bij het plangebied getrokken, het Westplein en beide zijden van de Daalse tunnel.

De groenstructuren in het gebied bestaan voornamelijk uit aangeplante groenvoorzieningen, lijnvormig langs wegen of in de vorm van kleine (historische) plantsoenen: het Smakkelaarsveld, Moreelse park en Park Nieuweroord . In deze parken en langs de Catharijnesingel staan enkele zeer oude bomen van uiteenlopende soort. De beplanting langs overige wegen en rotondes in het plangebied bestaat uit vrij jonge bomen gecombineerd met onderhoudsvriendelijke ondergroei.

Figuur 2.1 Overzicht van het plangebied. Deze kaart is noordwest georiënteerd (Bron: Gemeente Utrecht, 2008).

De dier en plantensoorten die er voorkomen zijn hoofdzakelijk soorten die zich hebben aangepast aan de urbane omgeving of daarvan sterk afhankelijk zijn bij gebrek aan oorspronkelijke habitat (rots en reliëfrijk landschap).

2.2 Werkzaamheden

De werkzaamheden die plaats gaan vinden zijn talrijk en worden hieronder globaal omschreven. Het centraal station wordt vernieuwd en zowel aan de oost als westzijde hiervan is ingrijpende stedelijke vernieuwing gepland. Het betreft vooral sloop en herbouw werkzaamheden en renovaties van verschillende bestaande gebouwen in het gebied. Enkele ingrijpende veranderingen zijn de restauratie van de Catharijnesingel, de vernieuwing van Hoog-Catharijne en de aanleg van de Westpleintunnel (zie figuur 2.2).

Figuur 2.2 Plangebied met geplande ruimtelijke ontwikkelingen (bron: www.CU2030.nl)

Om de voorgenomen ontwikkelingen in het stationsgebied te realiseren moeten enkele gebouwen en groenstructuren gewijzigd worden of verdwijnen. Hieronder wordt per geplande ontwikkeling beschreven wat de ecologisch relevante werkzaamheden zijn, daarbij worden alleen de grote lijnen beschreven en wordt niet ingegaan op alle geplande werkzaamheden:

- Algemeen. Voor de uitvoering van het totale plan wordt over een periode van meerdere jaren gewerkt. In het gebied ontstaat voor langere tijd een gewijzigde situatie met betrekking tot geluids- en licht overlast en veranderende verkeersstromen.

Wijzigingen in gebouwen en bestrating

- Nieuwbouw vervangt bestaande bouw. Door nieuwbouw en renovatie veranderen bestaande gebouwen en wordt de 'bekende' omgeving gewijzigd. Dit betekent dat huidige holtes, spleten en gaten in bebouwing kunnen verdwijnen, maar ook dakstructuren en vliegroutes kunnen worden gewijzigd.

Wijzigingen in groenstructuren

- Doortrekken Catharijnesingel. De singel (stadsbuitengracht) wordt doorgetrokken en aangesloten bij de stadsgracht aan de Nieuwe kade. Om de gracht te kunnen doortrekken moet de bossage die nu op de kopse kant van het water aan de Catharijnesingel ligt gekapt worden. Om de gracht bij de Nieuwkade aan te sluiten moeten ook daar enkele bomen gekapt worden. Langs de Catharijnebaan staan aan weerszijde bomenrijen die, zoals het zich nu laat aanzien, bij de aanpassingen slechts gedeeltelijk kunnen worden gespaard.
- Smakkelaarsveld. Op de plek van het Smakkelaarsveld wordt de nieuwe bibliotheek, de HOV-lijn en de tijdelijke fietsenstalling gebouwd. Hiervoor moeten bomen worden gekapt.
- Daalse tunnel. Aan weerszijde van de tunnel en rondom de rotonde aan de noordoostzijde van de Daalse tunnel bevinden zich enkele bossages. Bij herinrichting worden deze mogelijk deels of geheel gekapt om plaats te maken voor een nieuwe weginrichting.
- Westplein. Ook op en rond het Westplein staan enkele kleine bossages. Deze moeten mogelijk worden gekapt om het plein samen met de kop van Lombok te ontwikkelen tot 'wijingang' en 'verbindingszone tussen oost en west'.
- Doortrekken Leidsche Rijn. Voor het doortrekken van de Leidsche Rijn moet een bossage gekapt worden aan de Leidsche kade. Ook loopt de 'nieuwe' Leidsche Rijn over het huidige Westplein en wordt de loop verlegd bij het Smakkelaarsveld.
- Jaarbeursgebied. Het Jaarbeursterrein wordt opnieuw ingericht met onder andere een megabioscoop en hotel. Ook het huidige jaarbeursplein wordt opnieuw ingericht en verbonden met het nieuw aan te leggen stationsplein west. In het jaarbeursgebied staan verspreid enkele kleine bomen en enkele bakken met struikgewas. Op het huidige jaarbeursplein staat een tiental platanen. Al deze groenstructuren verdwijnen deels of helemaal.
- Croeselaan, Fentener van Vlissingenkade en Graadt van Roggenweg. Langs deze drie wegen staan lange bomenrijen. De F. van Vlissingenkade en G. van Roggenweg vormen de grens van het plangebied en de bomen kunnen daar wellicht blijven staan. Het gebied langs de Croeselaan wordt echter wel opnieuw ingericht en mogelijk worden de bomen hier deels of helemaal gekapt.

3 Beschermdenatuurwaarden in het plangebied

3.1 Algemeen

In dit hoofdstuk worden alleen de (strikt) beschermde soorten beschreven die voorkomen in het plangebied en beschermd zijn door de Flora- en faunawet. Bij grootschalige ruimtelijke ontwikkelingen als deze moet voornamelijk rekening worden gehouden met de beschermde soorten van tabel 2 en 3. Afhankelijk van het voorkomen van deze soorten kan een ontheffingsprocedure noodzakelijk zijn. Voor de beschermde soorten van tabel 1 geldt de zorgplicht (zie ook bijlage 1 wettelijk kader).

3.2 Vaatplanten

Literatuurstudie – De Flora- en faunawet telt ruim honderd soorten beschermde vaatplanten. Het grootste deel staat in tabel 2, maar enkele soorten zijn strikt beschermd en staan in tabel 3. Om inzicht te krijgen in de aanwezigheid van beschermde vaatplanten in en in de directe nabijheid van het plangebied is vrij op te vragen informatie van het natuurloket geraadpleegd. In het kader van het literatuuronderzoek is informatie opgevraagd van de volgende kilometerhokken; 135–456, 136–456, 135–455, 136–455, 135–454 en 136–454 (figuur 3.1). Alle kilometerhokken zijn voor de

Figuur 3.1 Overzicht van de ligging van het onderzoeksgebied en de in de natuurloket database opgevraagde kilometerhokken (bron: www.natuurloket.nl)

soortgroep vaatplanten volgens de FLORON normering goed¹ onderzocht. In geen van de kilometerhokken worden meer (strikt) beschermde (tabel 2 en tabel 3) soorten vermeld. Wel zijn in alle kilometerhokken vaatplanten genoemd die staan vermeld op tabel 1. In de door Tauw uitgevoerde onderzoeken op het Smakkelaarsveld en Vredenburg (Tauw 2007, 2006) zijn geen beschermde vaatplanten waargenomen.

Veldbezoek – In algemene zin ontbreken in het plangebied ecotopen, waarvan meer strikt beschermde, tabel 2 en 3 vaatplanten afhankelijk zijn. Lokaal kunnen echter enkele beschermde individuen voorkomen. Kansrijke locaties hiervoor zijn ondermeer de Catharijnesingel, in de kademuurtjes langs de Leidsche Rijn (niet ter hoogte van het Smakkelaarsveld; Tauw, 2007) en ook op en rond het spoorweg emplacement kunnen beschermde soorten voorkomen (zie hoofdstuk 4 voor aanbevelingen nader onderzoek). Transport van zaden via de NS en de vele kleine stukjes braakliggende grond rond de sporen verhogen deze kans. Tijdens het veldbezoek is één beschermde plant aangetroffen. De eerder aangetroffen beschermde gele helmbloem (Bureau Waardenburg 2002) is weer aangetroffen op dezelfde plaats, onder een muurtje in de middenberm van de Catharijnebaan. Er is slechts één individu waargenomen. Het is echter mogelijk dat er meer beschermde planten in het plangebied voorkomen.

3.3 Vogels

Literatuurstudie – Vogels zijn door de Flora- en faunawet (tabel 2) beschermd tijdens het broedseizoen. Voor enkele soorten die sterk afhankelijk zijn van de nestlocatie zoals de gierzwaluw, slechtvalk en grote bonte specht geldt dat nestlocaties jaarrond beschermd zijn (Flora- en faunawet art. 11).

Van de kilometerhokken in het stationsgebied zijn er slechts twee goed² onderzocht op broedvogels. In kilometerhok 135–456 zijn 22 soorten waargenomen. In kilometerhok 136–454 zijn 30 broedvogelsoorten waargenomen. Onderzoek van Tauw rond Hoog-Catharijne (Tauw 2007_2) heeft aangetoond dat er mogelijk gierzwaluwen broeden op de gebouwen in dit gebied (zie hoofdstuk 4 voor aanbevelingen nader onderzoek).

Veldbezoek – Tijdens het veldbezoek is een aantal vogelsoorten waargenomen te weten: winterkoning, boomkruiper, huismus, pimpelmees, koolmees, vink, grote gele kwikstaart, merel, spreeuw, zanglijster, houtduif, stadsduif, waterhoen, meerkoet, fuut, wilde eend, kauw, ekster, zwarte kraai, kokmeeuw en zilvermeeuw.

¹ Het kilometerhok waarin het plangebied ligt, is onderzocht door FLORON. Een goede inventarisatie betekent dat het aantal aangetroffen soorten groter is dan het gemiddelde van het ecodistrict minus de standaarddeviatie. 'Goed' geïnventariseerd is de hoogste classificatie.

² Een kilometerhok is goed onderzocht als er na 1995 twee keer een proefvlak (15-500 ha) is onderzocht door SOVON.

Nesten van ekster en houtduif zijn in vrijwel elke bossage waargenomen. Op het dak van de jaarbeurs bevindt zich een meeuwenrustplaats met ongeveer 150 individuen (gemengd kok- en zilvermeeuw). Onder de toegangsboog naar de jaarbeurs zijn enkele paren huismussen waargenomen die daar broeden. Waarnemingen van Tauw medewerkers uit voorgaande jaren bevestigen deze broedplaatsen (Tauw 2006_2). Ook de andere waargenomen soorten broeden zeer waarschijnlijk in het plangebied. De bossages en de hoge gebouwen in het plangebied kunnen ook een verblijfplaats zijn voor soorten waarvan de nestlocatie jaarrond beschermd is. De grote bonte specht, gierzwaluw en slechtvalk kunnen in het plangebied voorkomen en tot broeden komen. Het is niet uit te sluiten dat ook de grote gele kwikstaart broedt in het plangebied. De soort is de laatste jaren in opmars. De nestlocatie is tevens jaarrond beschermd (SOVON 2002).

Figuur 3.2 Impressie van natuurwaarden in het plangebied. Broedvogels zijn talrijk in de oude bomen van het Moreelse Park. Spreeuwen en stadsduiven slapen in de gevel van het Beatrixtheater. Vleermuizen hebben een winterverblijf in de Inktpot.

3.4 Zoogdieren

Literatuurstudie – Voor zoogdieren bestaat geen landsdekkende informatie over het voorkomen van soorten op kilometerhok niveau. Natuurloket geeft aan dat het gebied slecht of niet onderzocht is. Er wordt één melding gemaakt van een beschermde soort in kilometerhok 136–455. Het gaat hier waarschijnlijk om een vleermuissoort. De verouderde zoogdierenatlas (Broekhuizen et al. 1992) geeft voor het plangebied geen beschermde (tabel 2 en 3) soorten weer. Meer algemene grondgebonden zoogdieren, zoals de huisspitsmuis, kunnen wel worden aangetroffen, maar door de sterke verstedelijking met name in de parkjes.

De vleermuisatlas (Limpens et al. 1997) geeft aan dat de gewone dwergvleermuis en de laatvlieger in het plangebied kunnen voorkomen. Een winterverblijfplaats van vleermuizen met een omvang van 700 individuen bevindt zich in “de Inktpot”, het kantoor van NS vastgoed aan de Catharijnebaan. Deze kolonie bestaat voornamelijk uit gewone dwergvleermuizen die foerageren in de omgeving van het stationsgebied. Tauw is bekend met foerageerplaatsen en vliegroutes langs de beplanting van de Catharijnebaan, Catharijnesingel, Vredenburgplein en Jaarbeurs (Tauw 2006, 2006_2 en 2007_2). De watervleermuis is bekend van de Kromme Rijn, tot de

hoogte van station Galgenwaard, mogelijk kan de soort ook verder stadinwaarts voorkomen. Over andere winterverblijven en zomerverblijfplaatsen in het stationsgebied is geen informatie beschikbaar.

Veldbezoek – Het grote aantal gebouwen in het stationsgebied en de aanwezige (lijnvormige) groenstructuren maakt het plangebied geschikt voor vleermuizen. Er bevinden zich mogelijk meer winterverblijven en zomerverblijfplaatsen in het plangebied. De groene omgeving van “de Inktpot” en de overige groenstructuren in het stationsgebied, zoals de lijnvormige beplanting langs de Croeselaan, Fentener van Vlissingenkade, Graadt van Roggenweg, de bossages op het Westplein en rond de Daalse tunnel zijn ook geschikt als foerageerterrein voor vleermuizen. In welke aantallen vleermuizen van deze structuren gebruik maken is niet bekend (zie hoofdstuk 4 voor aanbevelingen nader onderzoek). Er zijn tijdens het veldbezoek geen grondgebonden zoogdieren waargenomen.

3.5 Vissen

Literatuurstudie – Voor de soortgroep vissen geeft natuurloket aan dat geen onderzoek heeft plaatsgevonden. Tijdens visonderzoek wat eerder door Tauw is uitgevoerd ter hoogte van het Smakkelaarsveld (Tauw 2007) zijn geen beschermde soorten aangetroffen. Ook de Utrechtse visatlas geeft geen beschermde soorten voor het gebied (Jong 2003).

Veldbezoek – Tijdens het veldbezoek zijn ook geen wateren aangetroffen waarin beschermde vissen worden verwacht.

3.6 Amfibieën en reptielen

Literatuurstudie – De Natuurloket rapporten geven aan dat de geselecteerde hokken slecht of niet onderzocht zijn. De hokken 136–455 en 136–456 zijn respectievelijk matig en slecht¹ onderzocht; in beide hokken wordt een beschermde Flora- en faunawet soort vermeld (tabel 2 of 3) Het betreft hier waarnemingen die gedaan zijn in of rondom de Stadsbuitengracht of mogelijk in een tuinvijver. Duidelijk is dat deze soort is waargenomen buiten het plangebied, vanwege het ontbreken van geschikt habitat voor strikt beschermde soorten *binnen* het plangebied. Het is onduidelijk om welke soort het hier gaat.

Veldbezoek – Tijdens het veldbezoek zijn geen wateren aangetroffen die geschikt zijn voor amfibieën. Met name de graad van verstedelijking en de zeer steile oevers van de stedelijke wateren maken deze ongeschikt.

¹De onderzoeksintensiteit voor reptielen en amfibieën is hoofdzakelijk gebaseerd op het aantal waarnemingen van de betreffende soortgroep (amfibieën of reptielen) per kilometerhok. Daarnaast is in de beoordeling meegewogen of de waarnemingen voldoende goed verspreid zijn over de seizoenen en over de aangetroffen soorten.

3.7 Overige soorten

Uit zowel de literatuurstudie en het veldbezoek blijkt dat het niet aannemelijk is dat er in het plangebied nog andere soorten (vlinders, libellen e.d.) zijn te verwachten die een (strikte) bescherming genieten (tabel 2 en tabel 3). Geschikt leefgebied waarin dergelijke soorten kunnen voorkomen is niet aanwezig in het plangebied.

3.8 Samenvatting

Tabel 3.1 Overzicht van de mogelijk in het plangebied aanwezige soorten welke een beschermde status genieten door middel van de Flora- en faunawet.

Soortgroep	Soortnaam	FF-wet tabel 2	FF-wet tabel 3
Vaatplanten	o.a. Gele helmbloem	x	
Broedvogels	Alle broedvogels	x	
Vleermuizen	Gewone dwergvleermuis		x
	Laatvlieger		x
	Watervleermuis		x

Figuur 3.3. Huismussen broeden in de toegangsboog op het jaarbeursterrein.

4 Effectbeschrijving

4.1 Samenvatting werkzaamheden

- Algemeen. Voor de uitvoering van het totale plan wordt over een periode van meerdere jaren gewerkt. In het gebied ontstaat voor langere tijd een gewijzigde situatie met betrekking tot geluids- en licht overlast en veranderende verkeersstromen.

Wijzigingen in gebouwen en bestrating

- Nieuwbouw vervangt bestaande bouw. Huidige holtes, spleten en gaten in bebouwing kunnen verdwijnen, maar ook dakstructuren en vliegroutes worden gewijzigd.

Wijzigingen in groenstructuren

- Kappen van Groenstructuren

4.2 Toetsingscriteria en effecten

4.2.1 Toetsingscriteria

De toetsingscriteria zijn de beschermde soorten die mogelijk in het plangebied voorkomen en het plangebied (of delen van het plangebied) gebruiken als hun leefgebied. Welke soorten dit zijn en waarom deze soorten (mogelijk) in het plangebied voorkomen is beschreven in hoofdstuk 3. In dit hoofdstuk wordt per beschermde soort bepaald of de geplande werkzaamheden een negatief effect voor deze soorten (toetsingscriteria) op kunnen leveren. Hieronder staan nogmaals de soorten genoemd, die in dit geval van belang zijn. De 'tabellen' verwijzen naar het beschermingsregime van de Flora- en faunawet (zie ook bijlage 1).

Tabel 1: Voor deze soorten geldt een vrijstelling voor bestendig beheer, onderhoud en ruimtelijke ontwikkelingen.

Tabel 2: Vaatplanten en alle broedvogels.

Tabel 3: Gewone dwergvleermuis, laatvlieger en watervleermuis.

4.2.2 Effecten

De effecten op de beschermde soorten van de in paragraaf 4.1 besproken werkzaamheden zijn verstoring en habitatverlies door het herinrichten van het plangebied. Door het kappen van bossages en struikgewas verdwijnt nestgelegenheid voor broedvogels. Sloop, nieuwbouw en renovatie heeft gevolgen voor soorten die van gebouwen afhankelijk zijn voor nestgelegenheid, verblijf- of standplaats. Beschermde soorten die in het plangebied kunnen voorkomen en hier

hinder van ondervinden zijn op en in gebouwen broedende vogelsoorten, zoals gierzwaluwen en meeuwen; vleermuizen die spleten en holten in gebouwen benutten als verblijfplaats en kraamkamer; vaatplanten die afhankelijk zijn van standplaatsen op 'hard substraat'.

4.3 Toetsing

In de volgende subparagrafen wordt beschreven of en in welke mate er een effect wordt verwacht op de beschermde soorten (4.2.1) als gevolg van de werkzaamheden (4.1). Als een effect wordt verwacht, dient de soort wel daadwerkelijk in het plangebied aanwezig te zijn. Als dit niet of onvoldoende bekend is, wordt een nader onderzoek naar deze soort(groep) aanbevolen. Aan de hand van de resultaten van dit onderzoek kan het exacte effect vervolgens worden bepaald.

4.3.1 Vogels

Er moet nader onderzoek plaatsvinden naar broedvogels die gebruik maken van de bestaande bebouwing. Met name van soorten, zoals de gierzwaluw en slechtvalk waarvan de nestlocatie jaarrond beschermd is moet onderzocht worden hoe zij gebruik maken van de bestaande bebouwing. Het is goed mogelijk dat door de voorgenomen ontwikkeling nestlocaties verdwijnen. Voor de broedvogels die gebruik maken van groenstructuren worden geen negatieve effecten verwacht mits de voorgenomen werkzaamheden worden gestart na of voor het broedseizoen. Het broedseizoen loopt van half maart tot half juli. Dit is echter indicatief, ook buiten deze periode zijn broedende vogels beschermd. De nestlocatie van de huismus is niet jaarrond beschermd en hier kan dus buiten het broedseizoen gewerkt worden.

4.3.2 Zoogdieren

Van vleermuizen is bekend dat deze gebruik maken van het stationsgebied. Op enkele plaatsen in het stationsgebied zijn in het verleden foeragerende vleermuizen waargenomen door Tauw. Ook is bekend dat een grote kolonie gewone dwergvleermuizen in de winter verblijft in "de Inktpot", het kantoor van NS Vastgoed. De aanwezige groenstructuren en lijnvormige beplanting langs wegen zijn voor vleermuizen geschikt als vliegrouete en foerageerterrein. Door de werkzaamheden verdwijnt veel van dit groen. Ook is het mogelijk dat verblijfplaatsen in gebouwen verdwijnen door sloop of renovatie. Nader onderzoek is nodig om vast te stellen hoe vleermuizen gebruik maken van het plangebied. Vervolgens kan pas een exacte effectbepaling worden uitgevoerd.

4.3.3 Vaatplanten

Een beschermde soort, de Gele Helmbloem, is waargenomen in het plangebied. Het is mogelijk dat er meer standplaatsen van deze soort zijn in het plangebied. In een vorige studie is de Gele Helmbloem twee maal aangetroffen (Bureau Waardenburg 2002). Daarnaast zijn enkele locaties in het gebied geschikt voor andere beschermde soorten. Met name kademuurtjes en het spoorwegemplacement. Aanvullend onderzoek naar vaatplanten moet uitwijzen of er meer beschermde vaatplanten voorkomen in het gebied.

4.3.4 Overige soorten en de zorgplicht

Alle soorten die niet vermeld staan op tabel 2 of tabel 3 van de Flora- en faunawet worden gerekend tot de overige, meer algemene, soorten. Voor de betreffende soorten geldt wel de zorgplicht. De zorgplicht handelt vanuit het principe dat voor de wet alle dieren van onvervangbare waarde zijn en dat mensen daar zorgvuldig mee moeten omspringen.

Figuur 4.1. Impressie natuurwaarden. Bomenrij langs de Fentener v. Vlissingenkade. Oude wilgen op het Smakkelaarsveld. Te kappen bossage ten behoeve van het doortrekken van de stadsbuitengracht. Hoge gebouwen zijn geschikt voor gierzwaluwen als nestlocatie.

5 Conclusie en aanbevelingen

5.1 Conclusies

Op grond van de beschikbare gegevens en de uitgevoerde beoordeling worden de volgende conclusies getrokken.

- Uit de quick-scan blijkt dat mogelijk beschermde vaatplanten, vleermuizen en broedvogels voorkomen in het plangebied en dat deze soortgroepen een mogelijk negatief effect ondervinden als gevolg van de geplande werkzaamheden.
- Aanvullend soortgericht onderzoek is nodig om vast te stellen of beschermde vaatplanten, broedvogels en vleermuizen daadwerkelijk in het gebied voorkomen en hoe deze daarvan gebruik maken. Naar aanleiding van dit onderzoek kan het exacte effect bepaald worden en wordt duidelijk of een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet moet worden aangevraagd.
- De werkzaamheden dienen voor het broedseizoen van vogels te starten. Het broedseizoen loopt van circa half maart tot half juli. Deze periode is indicatief, ook buiten deze periode zijn broedende vogels beschermd. Indien werkzaamheden in het broedseizoen zijn gepland, dient vooraf volledige zekerheid te worden verkregen dat hierdoor geen broedende vogels worden verstoord.

5.2 Aanbevelingen

Op basis van de beschikbare gegevens en de uitgevoerde beoordeling worden de volgende aanbevelingen gedaan:

- Er staan enkele zeer oude bomen in het plangebied. Deze hebben een ecologische én ethische meerwaarde en moeten vanuit ecologisch oogpunt gespaard worden waar dit kan. Voornamelijk uitgekiend handelen bij het hergraven van de stadsbuitengracht is van belang.
- De jongere platanen die langs het Smakkelaarsveld staan (Leidsche veer en Daalsesingel), op het zuidwestelijke stationsplein, het Jaarbeursplein en in de middenberm tegenover "de Inktpot" (zie ook figuur 1.1) kunnen mogelijk geïntegreerd worden in de nieuwe bebouwing en bestrating. Dit levert ook optische winst op, een oude boom is mooier dan jonge aanplant.
- Aanvullende groenstructuren rond de Inktpot en langs de zuidelijke nieuwe Catharijnesingel kunnen Park Nieuweroord verbinden, via het Moreelse Park, met de bossages langs de stadsbuitengracht. Met name Park Nieuweroord kan met zijn prachtige oude bomen ecologisch en voor publiek aantrekkelijker worden gemaakt door het plaatsen van diervriendelijke ondergroei.
- Bij het kiezen van groene accenten moet gekozen worden voor bomen en struiken die een positieve invloed hebben op urbane en adaptieve soorten. Door het plaatsen van kunstmatige

rust- en nestgelegenheid kan men binnen het stedelijke gebied een diervriendelijke omgeving creëren (Bureau Waardenburg, 2002).

- Muren, slordig gemetseld met kalkhoudende specie, zoals in het Griftpark, worden zeer gewaardeerd door het publiek en kunnen een rijke vegetatie opleveren. Deze muren kunnen bijvoorbeeld gerealiseerd worden langs de nieuwe stadsbuitengracht en Leidsche Rijn in plaats van de nu gebruikte metalen beschoeiing die geen plantengroei toelaat. (Bureau Waardenburg, 2002).
- De ecologische mogelijkheden voor stadssoorten in een grootschalig ontwikkelingsgebied als deze zijn groter dan men doorgaans denkt. Ecologische voorzieningen kunnen bij het grote publiek onder de aandacht worden gebracht door natuureducatie. Denk hierbij aan “stadsnatuurroutes” en informatie bij bijzondere locaties. Hierdoor kan ook de burger zich bewust worden van wat er leeft in de stad en hoe de gemeente hiermee omgaat.

6 Geraadpleegde bronnen

6.1 Literatuur

[Broekhuizen S., B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen, 1992]
Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Stichting Uitgeverij Koninklijke Nederlandse
Natuurhistorische Vereniging, Utrecht.

[Bureau Waardenburg bv, R. van Eekelen, M.M.B. van Os, 2002]
Rapport: Beschermde soorten in stationsgebied Utrecht.

[Jong, T.H. de, R. Beenen, P. Heuts, 2003]
Atlas van de Utrechtse vissoorten, De verspreiding van vissoorten in de provincie Utrecht en het
beheersgebied van het Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden. Provincie Utrecht en
Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden. Drukwerk PlantijnCasparie.

[Limpens H., K. Mostert & W. Bongers, 1997]
Atlas van de Nederlandse vleermuizen, Onderzoek naar verspreiding en ecologie. Stichting
Uitgeverij Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht.

[SOVON, 2002]
SOVON Vogelonderzoek Nederland 2002. Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998 – 2000.
Nederlandse Fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij &
European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.

[Tauw bv, F. Aarts, 2006]
Notitie: Vleermuizenonderzoek Vredenburg, Utrecht.

[Tauw bv, F. Aarts, 2006_2]
Notitie: Vleermuisinventarisatie Jaarbeursterrein, gemeente Utrecht.

[Tauw bv, L. Hoogenstein, F. Aarts, H. Kroodsmas, 2007]
Rapport: Ecologisch onderzoek Smakkelaarsveld, Utrecht.

[Tauw bv, F. Aarts, 2007_2]
Notitie: Vleermuizen- en gierzwaluwonderzoek Hoog-Catharijne, Utrecht.

6.2 Internetbronnen

www.natuurloket.nl

www.provincie-utrecht.nl

www.CU2030.nl

www.utrecht.nl

Bijlage

1

Wettelijk kader

Wettelijk kader

Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet voorziet in de bescherming van een vrij groot aantal in Nederland in het wild voorkomende dier- en plantensoorten in hun natuurlijke leefgebied. De beschermde diersoorten (vogels, vissen, zoogdieren, amfibieën, reptielen, insecten, et cetera) en circa 100 plantensoorten zijn te vinden op lijsten, die deel uitmaken van de Flora- en faunawet.

Tabel 1: Algemene soorten (geen ontheffing nodig)

Tabel 2: Schaarre soorten + broedvogels

Tabel 3: Zeldzame en bedreigde soorten (ondermeer alle vleermuizen)

In het kader van de Flora- en faunawet is begin 2005 een Algemene Maatregel van Bestuur in werking getreden. Binnen deze AMvB is de stelling, dat voor alle beschermde soorten ontheffing moet worden verkregen voordat mag worden gestart met de werkzaamheden, ten dele losgelaten. Een aantal algemene soorten, de zogenaamde tabel 1-soorten, mag vanaf 2005 bij bepaalde activiteiten worden verstoord zonder dat daar vooraf een ontheffing voor is verkregen. Voorbeelden zijn de gewone dotterbloem, bruine kikker, vos en kleine watersalamander. Het gaat daarbij om de volgende categorieën werkzaamheden:

beheer en onderhoud (bijv. waterschapsbeheer, natuurbeheer, landbouw);
gebruik (bijv. recreatie) en
ruimtelijke ontwikkeling (bijv. waterbouw, wegeaanleg).

Activiteiten, die binnen deze categorieën vallen, kunnen onder voorwaarden zonder ontheffing worden uitgevoerd, óók als dit schadelijke effecten heeft voor bepaalde beschermde soorten. De zorgplicht blijft voor deze soorten echter gewoon gelden.

De vrijstelling geldt niet voor soorten die zijn vermeld op tabel 2 en tabel 3. Hiervoor is een ontheffing nodig wanneer het gaat om een ruimtelijke ontwikkeling. Voor bestendig beheer, onderhoud en gebruik geldt wél een vrijstelling voor deze soorten, mits de activiteiten worden uitgevoerd op basis van een door de Minister van LNV goedgekeurde gedragscode.

Ontheffing

Wanneer beschermde soorten worden aangetast die niet tot de algemene beschermde soorten behoren, dan moet een ontheffing worden verkregen. Hierbij geldt voor bepaalde soorten een lichte toets en voor andere soorten een uitgebreide toets. Voor de tabel 3-soorten kan alleen vrijstelling/ontheffing worden verleend indien aan de volgende criteria wordt voldaan:

Er bestaat geen andere bevredigende oplossing; Dat betekent dat er *alternatieven* (zowel voor de locatie als voorgenomen ruimtelijke ingreep) onderzocht moeten worden voor de in het geding zijnde activiteit;

Er is sprake van de belangen, vermeld in art. 75, lid 4, sub a of genoemd in art. 2 van Vrijstellingsbesluit. Een essentiële ontheffingsgrond voor een ruimtelijk project of plan komt naar voren in art. 2 van het Vrijstellingsbesluit. Ontheffing kan worden verleend indien er sprake is van *"dwingende reden van groot openbaar belang, met inbegrip van sociale en economische aard, en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten"*;

Er wordt geen afbreuk gedaan aan de *gunstige staat van de instandhouding* van de soort.

Voor de tabel 2-soorten, de zogenaamde "Overige soorten", exclusief alle vogelsoorten, geldt de lichte toets: alleen de derde voorwaarde. Voor vogels kan de Minister enkel ontheffing verlenen voor overtreding van artikel 10 (opzettelijk verontrusten) nadat de uitgebreide toets doorlopen is.

Indien de gunstige staat van de betrokken soort(en) in het geding komt, dienen maatregelen te worden genomen om de instandhouding te garanderen. Dat kan door compenserende, maar ook mitigerende maatregelen te nemen. Of en welke compenserende en/of mitigerende maatregelen nodig zijn, kan de minister van LNV in de voorschriften bij de vergunning aangeven. De minister van LNV verleent uiteindelijk ontheffing van artikel 75 van de Flora- en faunawet.

Stappenplan

Voordat kan worden gestart met eventueel verstorende werkzaamheden geeft de wet aan dat de volgende handelingen moeten worden doorlopen: bepaling van de waarde ter plaatse van het plangebied en haar directe omgeving voor (beschermde) planten- en diersoorten; bepaling van de effecten van de voorgenomen plannen op die soorten en hun leefgebieden; bepaling van de mogelijkheden om rekening te houden met die soorten en leefgebieden. Naarmate beter rekening kan worden gehouden met deze leefgebieden is het uiteindelijke effect geringer. De maatregelen die het effect verkleinen worden wel verzachtende of 'mitigerende' maatregelen genoemd; eventueel een vervolgtraject, wanneer mitigerende maatregelen onvoldoende blijken te zijn. Onderdeel hiervan kan uitwerking van compenserende maatregelen zijn.

Zorgplicht

Een groot aantal soorten in Nederland geniet geen directe bescherming via de Flora- en faunawet. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om vele soorten insecten, weekdieren, planten, et cetera. Voor deze soorten geldt enkel de zorgplicht (artikel 2 van de Flora- en faunawet).